

Verktyg för skydd av EU-medel – Rättsliga förutsättningar för svenska myndigheter att använda Arachne och Edes (SOU 2025:112)

Tidningsutgivarna (TU) har tagit del av betänkandet och lämnar följande synpunkter.

TU koncentrerar sitt yttrande till de förslag som rör sekretess, insyn och meddelarfrihet.

Utredningen har haft i uppdrag att undersöka de rättsliga förutsättningarna för svenska myndigheter att använda riskbedömningsverktyget Arachne och skyldigheterna inom ramen för systemet för tidig upptäckt och uteslutning (Edes). Edes ska motverka felaktiga utbetalningar och bedrägerier i samband med hantering av EU-medel.

Generella synpunkter

TU har förståelse för behovet av ett effektivt skydd av EU:s finansiella intressen och för att detta i vissa delar kan kräva sekretess. Samtidigt måste varje begränsning av offentlighetsprincipen vara noggrant avvägd, snävt avgränsad och proportionerlig. Offentlighet och insyn är grundläggande demokratiska värden och får inte trängas undan av generella eller alltför långtgående sekretesslösningar.

TU vill i detta sammanhang erinra om vikten av att även den kumulativa effekten av nya sekretessbestämmelser beaktas. Även om en enskild sekretessregel kan framstå som begränsad leder den samlade effekten av återkommande utvidgningar av sekretess till en successiv urholkning av offentlighetsprincipen.

Utredningens förslag avseende sekretess

Beträffande Edes bedömer utredningen att befintliga sekretessbestämmelser är tillräckliga och i det avseendet finns det inte något behov av författningsändringar. Beträffande Arachne gör utredningen bedömningen att gällande sekretessregler i stor utsträckning är tillräckliga. Det är enligt utredningens mening ett fullt möjligt alternativ för regeringen att välja att inte gå vidare med något förslag om

en ny sekretessbestämmelse. Det kan samtidigt argumenteras för att de oklarheter som finns beträffande möjligheterna att sekretessbelägga uppgifter som härrör från riskvärderingar enligt gällande sekretessbestämmelser kan leda till att viktiga allmänna intressen inte får genomslag. Utredningen lämnar därför ett förslag på hur en sekretessbestämmelse skulle kunna utformas.

I utredningens förslag ska sekretess gälla för ”uppgift som härrör från en riskvärdering som har gjorts genom ett sådant system som avses i artikel 36.2 d i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2024/2509 av den 23 september 2024 om finansiella regler för unionens allmänna budget (omarbetning), om det kan antas att syftet med den förvaltning, övervakning, kontroll och revision som ska ske i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2024/2509 motverkas om uppgiften röjs”.

Det framgår av utredningen att alla uppgifter potentiellt kan omfattas av sekretess. Utredningen föreslår att det bland annat ska vägas in vilken effekt ett offentliggörande av uppgiften skulle kunna antas få på det framtida samarbetet inom EU för att avgöra om sekretess ska gälla eller inte.

TU kan inte ställa sig bakom en så pass vid och, enligt vår bestämda uppfattning oklar avvägning. Det finns ett mycket stort allmänintresse och det måste finnas en stor möjlighet att journalistiskt bevaka frågor som rör hanteringen av EU-medel och även om det i någon grad kan anses påverka Sveriges förhållande till EU måste öppenhet gälla i största möjliga grad. TU noterar att utredningen ändå anser att rätten att meddela och offentliggöra uppgifter ska ha företräde framför den tystnadsplikt som följer av den nya bestämmelsen. Detta ändrar inte TU:s inställning.

TU avstyrker förslaget om införandet av en ny sekretessbestämmelse.

Johan Taubert

Jan Fager

VD

Jurist